

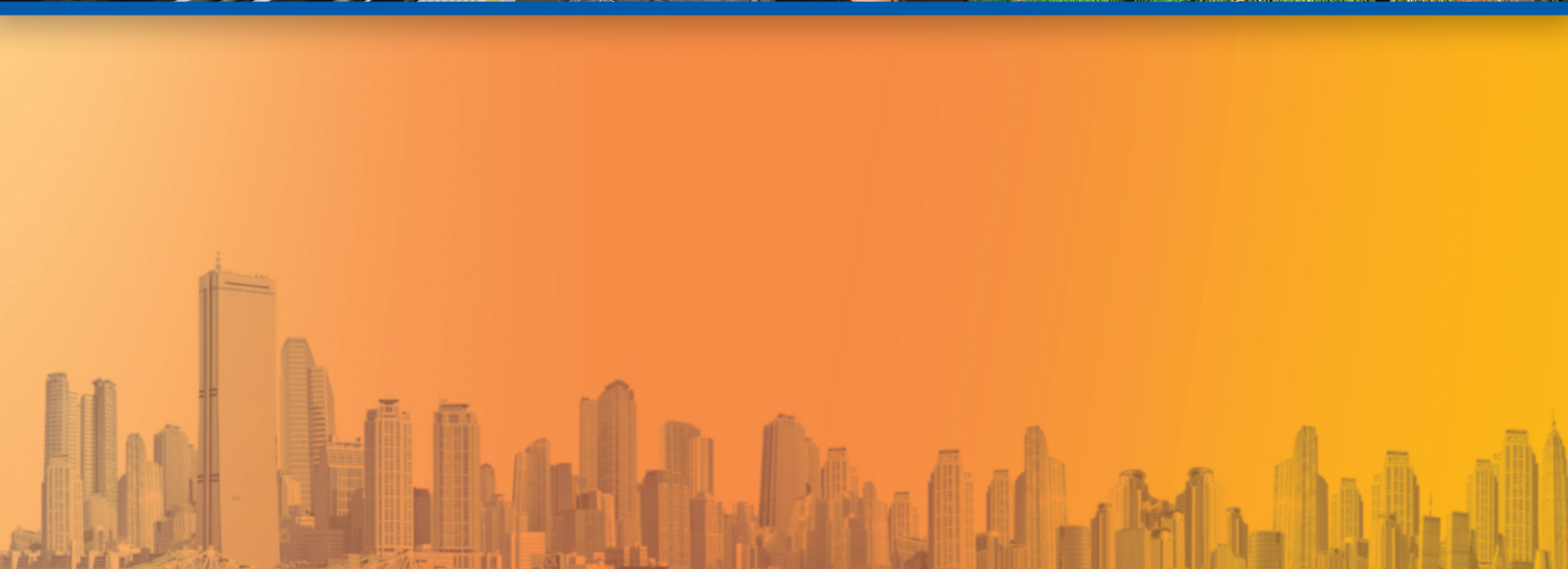

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 2

คู่มือการพัฒนาดัชชี ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ในระดับเมืองและชนบท

ภายใต้โครงการปรับปรุงและพัฒนาดัชชีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยในระดับเมืองและชนบท

จัดทำโดย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โดยเหตุที่การสร้างดัชนีโดยอาศัยตัวชี้วัดและวิธีการประมวลผลที่พัฒนาขึ้นภายใต้โครงการนี้อาจจำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่องในปีต่อ ๆ ไป ดังนั้น คู่มือการพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยในระดับเมืองและชนบท ฉบับนี้จึงบรรจุสาระที่จำเป็นต่อการใช้ประโยชน์ของผู้รับผิดชอบในอนาคตต่อไป เพื่อให้สะดวกแก่การใช้งาน การจัดทำคู่มือจึงแยกรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาไปจัดพิมพ์ไว้ในภาคผนวกของรายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 1

ชุดตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นอาศัยพื้นฐานจากข้อมูล 3 แหล่ง คือ การทบทวนวรรณกรรมทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ ข้อเสนอจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านความอยู่เย็นเป็นสุข และการจัดประชุมในรูปแบบสนทนากลุ่มที่ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนใน 4 ภูมิภาค ระบบตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันระดับเมืองและชนบทที่พัฒนาขึ้นแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สถานภาพความอยู่เย็นเป็นสุข และปัจจัยที่มีอิทธิพล ส่วนแรกมุ่งที่จะใช้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขของ 'คน' เป็นสำคัญ ส่วนนี้ประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 มิติด้วยกันคือ สุขภาพ สติปัญญาและการใฝ่รู้ ครอบครัว การมีงานทำและรายได้ ที่อยู่อาศัย และความมั่นคงปลอดภัยร่วมกัน ส่วนที่ 2 ใช้วัดปัจจัยที่เป็นระบบภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อสถานภาพความอยู่เย็นเป็นสุขซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ คือ ประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม และ สังคมและวัฒนธรรม

องค์ประกอบของตัวชี้วัดแต่ละมิติแยกเป็น 2 ระดับ คือ ตัวชี้วัดร่วมซึ่งใช้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในทุกพื้นที่และใช้วัดเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ ส่วนระดับที่ 2 เป็นชุดตัวชี้วัดเพิ่มเติมที่บ่งบอกลักษณะเฉพาะของความเป็นเมือง หรือ ชนบท ดังนั้น จึงใช้วัดเปรียบเทียบพื้นที่ลักษณะเดียวกัน นอกจากการพัฒนาตัวชี้วัดแล้ว ยังได้ประมวลแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่พอจะมีอยู่และเกี่ยวข้องกับระบบตัวชี้วัดที่ผู้รับผิดชอบสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์สถานการณ์ในปีต่อ ๆ ไป

สำหรับการประมวลผลข้อมูลจากตัวชี้วัดขึ้นเป็นดัชนีมวลรวม ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนที่สำคัญคือ การปรับข้อมูลให้อยู่บนฐานเดียวกัน และการคำนวณดัชนีมวลรวม ในขั้นตอนแรกนั้น รายงานได้ประมวลวิธีการที่ใช้กันในประเทศต่าง ๆ 5 วิธี คือ การเทียบกับเกณฑ์เป้าหมาย 1 เกณฑ์ การเทียบกับเกณฑ์สูงสุด-ต่ำสุด การเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ยภายใน Final Score, y และ ค่ามาตรฐาน ในบรรดา 5 วิธีนั้น การใช้ค่ามาตรฐานได้รับการยอมรับมากที่สุดเนื่องจากเป็นวิธีการที่คำนึงถึงค่าความแปรปรวนของข้อมูล และไม่มีการจำกัดขอบเขตของค่าที่วิเคราะห์

สำหรับในขั้นตอนของการคำนวณดัชนีมวลรวมนั้น วิธีการที่ใช้กันคือ การเฉลี่ยค่าซึ่งมีข้อจำกัดคือมีความคลาดเคลื่อนหากใช้กับข้อมูลน้อยเนื่องจากไม่คำนึงถึง

ความแปรปรวน นอกจากนั้นยังไม่เหมาะสมที่จะใช้กับค่ามาตรฐานซึ่งมีค่าได้ทั้งบวกและลบ ดังนั้นจึงได้เสนอให้ใช้ดัชนีพัฒนาสังคมที่ออกแบบให้เหมาะกับการใช้กับค่ามาตรฐานและได้ผ่านการทดสอบความตรงและวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบกับการใช้วิธีการเฉลี่ยค่าซึ่งปรากฏผลว่าเหมาะสมกว่า

อย่างไรก็ตามเนื่องจากการประมวลผลเพื่อสร้างดัชนีมวลรวมที่จะบ่งบอกสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขจากตัวชี้วัดมีขั้นตอนและวิธีการที่ยุ่งยาก จำเจ ดังนั้นคู่มือจึงได้แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์ที่จำเป็นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปพร้อมตัวอย่างที่ผู้รับผิดชอบสามารถทำตามได้อย่างชัดเจน ขั้นตอนเหล่านี้ได้แก่

1. การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อการ คัดกรอง จัดกลุ่ม และกำหนดน้ำหนักให้กับตัวบ่งชี้ด้วยวิธีการทางสถิติหากผู้รับผิดชอบต้องการ วิธีการที่รวบรวมไว้ในคู่มือ ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์ปัจจัย

2. ในกรณีที่มีข้อมูลตัวชี้วัดจากบางเวลา หรือ บางพื้นที่ขาดหายไป และผู้รับผิดชอบไม่สามารถตัดเวลา หรือพื้นที่นั้น ๆ ออกจากการวิเคราะห์ได้ ทางที่จะทำได้คือการสร้างข้อมูลทดแทน คู่มือนี้ได้แสดงขั้นตอนและตัวอย่างในการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อการสร้างข้อมูลทดแทนตามเวลา 5 วิธี คือ Series Mean, Mean of Nearby Points, Median of Nearby Points, Linear Interpolation และ Linear Trend at Point ส่วนการสร้างข้อมูลทดแทนกรณีพื้นที่ได้บอกแนวทางการคัดเลือกตัวแปรที่จะใช้เป็นตัวแทนข้อมูลทดแทนและการสร้างข้อมูลทดแทนด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอย

3. ในส่วนสุดท้ายเป็นการแสดงขั้นตอนการใช้โปรแกรม SPSS และโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นบนแผ่นงาน Excel เพื่อการปรับค่าของตัวชี้วัดให้อยู่บนฐานเดียวกันและการสร้างดัชนีมวลรวม ตามวิธีการที่กล่าวมาแล้วคือ การเทียบกับเกณฑ์เป้าหมาย 1 เกณฑ์ การเทียบกับเกณฑ์สูงสุด-ต่ำสุด การเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ยภายใน Final Score, Y และค่ามาตรฐาน พร้อมทั้งการสร้างดัชนีมวลรวมด้วยการเฉลี่ยค่าและดัชนีการพัฒนาสังคม

รายชื่อผู้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 2

ผู้จัดทำรายงาน

1. สุรพล ปธานวนิช คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. วรณวดี พูลพอกสิน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. พงษ์เทพ สันติกุล คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ปรียานุช ไชยธนวิชัย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. นิฉา แก้วหาวงษ์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
7. ไชติมา แก้วทอง คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เจ้าหน้าที่โครงการ

1. จีตติรัตน์ อ่ำไพ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. วราภรณ์ ภู่อ่อน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. อุษณีย์ น้อยอยู่นิตย์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. พรชนก ถนงศรีมี คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักหอสมุด